

nici; oni, ki poučujejo slovenščino na nemških šolah in vsi profesorji goriške gimnazije in goriškega učiteljskega. Le tisti državni učitelji, ki so bili pridržani v službovanje na Ciril-Metodove šole, niso dobili nobene plače! Zakaj ne, tega nihče ne ve, ali tega vsaj nihče ne pove.

Mi se pa ne motimo, ako trdimo, da se tudi v tem primeru kaže italijansko-nemška zveza proti Jugoslaviji!

Od druge strani smo prejeli poročilo: Italijanski gubernatorat v Trstu je ustavil plače državnim učiteljem na Ciril-Metodovih šolah. Državno učiteljstvo vseh šol je na poziv začetkom novembra podalo prošnje, da ostane na svojih službenih mestih. Prošnje še niso rešene. Dne 27. pr. m. je gubernatorat začel izplačevati vsem bivšim državnim profesorjem in učiteljem plače za december, samo učiteljem in učiteljicam na šolah C. M. družbe je plačilo ustavljeno, in sicer brez navedbe vzroka. Prizadeti je 18 oseb. Tako delajo Italijani s slovenskim učiteljstvom oni trenutek, ko obljubljajo po lepah Slovencem vse polno šol v slovenskem jeziku!

Pomagajmo Srbom!

Krasni uvodnik v 29. številu »Učiteljskega Tovariša« me je napotil k premišljevanju, bi li zares ne bilo mogoče pomagati našim osvoboditeljem na polju, kjer nujno potrebujejo pomoči? Večina srbskih učiteljev je izkravela za »krst častni i svobodu zlatu«. Slava tem pionirjem prosvete in svobode! Ali srbska deca — mnoga brez roditeljev — željno pričakuje učiteljev in narod dobrih svetovalcev. Sicer je tudi vojna vsekala slovenskemu učiteljstvu globokih ran, vendar bi ne stali tako jako na slabem, ako bi prejšnji sistem ne odganjal tako sistematično mladino izpred vrat učiteljskih. O, ta sistem! Kako rad bi zopet prišel do veljave in kako licemersko in »demokračko« zavija oči! Pa ne pojde! Slovensko učiteljstvo stoji na straži z odprtimi očmi. Proti volji raznih koristolovcev in njih rednikov je napočil novi čas, in ako mu ti še tako po deriško ploskajo, mi poznamo svoje Papenhajnovce in njih nakane in kliče: »Roke proč!«

Torej kako pomagamo? Res nam primanjkuje učiteljev; ali bi si jih pa ne mogli v kratkem času vzgojiti?

Vsi poznate krasno srednješolsko mladino, ki prekipeva domovinske ljubezni in ki navdušeno poklanja darove na žrtvenik domovine. Zatecimo se k njej in vprašajmo jo: »Hočeš li vzgajati zarod svojih osvoboditeljev?« Stavim vse, kar je mojega, da se bo jela trumoma oglašati. In sedaj pa k stvari!

Na nasvet naše Zaveze pozovi naša vladna — ako podrejena ne bi mogla, pa nadrejena! — slovenske gimnazije in realke zadnjih dveh razredov in pa učiteljske kandidate z vnozrelostnim izpitom k priglasu v učiteljske tečaje, ki se odpre s 1. februarjem t. l. na sedežu slovenskih učiteljskih, ter jim obljubi po povoljno dovršenem tečaju nastavitve po činu državnih uradnikov, kakor je sedaj že sklenjeno.

Priglašenci bi se nasprotno morali zavezati, da vzdržijo vsaj 6 let na onem mestu, kamor jih pošlje učna uprava. Tečaj bi se vršil od 1. februarja do 1. septembra. Poučevali bi po 6 ur na dan, oziroma 36 ur na teden. Predavali bi nastopne predmete: Pedagogika (dušeslovje, vzgojeslovje, logika, ukoslovje in zgodovina pedagogike) po 8 ur, srbohrvaščina 5 ur, jugoslovanska zgodovina 2 uri, higijena 1 ur, specialna metodika elementarnega razreda 2 uri, specialna metodika učnega jezika 2 uri, hospitiranje, nastopi in konference 6 ur, teorija petja, letodika in zborovo petje, zlasti slovenskih narodnih 2 uri, metodika zemljepisnega in prirodnoznanstvenega pouka 3 ure in goslanje 3 ure na teden. Tudi pouk v goslanju sem nastavil, ker se gojenci v približno 90. urah že toliko nauče, da morejo svirati po notah naše lepe narodne pesmi, ki jih ponosimo med brate Srbe! Vsak gojenec bi se moral nadalje udeleževati sokolske telovadbe ter po možnosti prebiti vaditeljski izpit. Učiteljska organizacija na sedežu tečaja bi morala gojiti s temi gojenci najožje stike ter jih vsaj mesečno enkrat povabiti na prijateljske sestanke. Stroške teh nosi organizacija.

Stroške za tečaje, učila in preskrbo gojencev trpi Narodna vlada, ki se ji bodo ti izdatki svojčas z obrestmi vračevali, saj je narodna prosveta temelj narodni blaginji. Ker imamo po naših mestih več popolnoma ali deloma praznih internatov (Studentenheim, bogoslovnice itd.), bi se mogoče te dalo uporabiti v ta namen. Per pričam sem, da bodo lastniki drage volje

ustregli, saj gre za narodov blagor! Ampak stvari se je treba nemudoma oprijeti! Da bodo profesorji in gojenci storili svojo dolžnost, o tem sem popolnoma uverjen.

Torej bratom ob Moravi in Vardarju — hitro na pomoč! Ž — v.

Aspiracije Italije na Trst in zapadno jugoslovansko ozemlje.

(Dodatek k etnografskemu zemljevidu Trsta, istrskega in soškega ozemlja — po uradnem ljudskem štetju.)

Ako si Italija prisvoji jugoslovansko ozemlje pod demarkacijsko črto, je s tem vsajena kal bodočim sporom in sovražnostim med Jugoslavijo in Italijo. Prilastitev tega ozemlja se ne da opravičiti niti zgodovinsko, ne gospodarsko z ozirom na nacionalno razmerje posesti zemlje in še manj etnografsko.

Na zasedenem ozemlju pod demarkacijsko črto prebivajo na nekdanji avstrijski Koroški Jugoslovani, na nekdanji avstrijski Kranjski izključno Jugoslovani, in sicer: v sodnih okrajih Idrija 16.757 Jugoslovanov in 5 Italijanov, Logatec 7293 Jugoslovanov in 4 Italijani, Postojna 13.333 Jugoslovanov in nič Italijanov, Vipava 12.335 Jugoslovanov in 1 Italijan, Ilirska Bistrica 11.856 Jugoslovanov in 2 Italijani, Senožeče 5254 Jugoslovanov in 3 Italijani. (NB.: Za cerkniški sodni okraj je računati le polovico!) V Trstu z okolico imajo Italijani le v 10 okrajih večino, katerih ozemlje znaša 1255 ha, medtem ko imajo Jugoslovani v 20 okrajih večino, in znaša ozemlje teh okrajev 8310 ha, zaledje nad deželno mejo je pa izključno jugoslovansko; na bivši avstrijski Goriški žive Italijani le v 4 sodnih okrajih, in se da narodna meja natančno določiti, ker žive Italijani tudi v teh okrajih kompaktno skupaj in Jugoslovani zase. Ozemlja z italijansko večino je na bivši avstrijski Goriški 56.166 ha, medtem ko znaša ozemlje z jugoslovansko večino 239.034 hektarjev zemlje. Poudarjati je treba še enkrat, da se da tu narodnostna meja natančno ločiti, ker ne živita obe narodnosti nikjer mešano, temveč tudi v skupnih sodnih okrajih kompaktno vsaka zase. Istra je v ogromni večini jugoslovanska, po posestnem stanju ozemlja pa še celo, ker so Italijani povečini kompaktno naseljeni le v obmorskih mestih in znaša ozemlje z italijansko večino v Istri 70.328 ha, medtem ko znaša ozemlje z jugoslovansko večino 338.956 ha zemlje. Po ozemlju se da tudi presoditi, katero narodno pleme je v deželi avtohtono.

Proglasitev Trsta kot italijansko mesto je nenaravna, ker ni niti mesto z okolico italijansko in nima italijanskega zaledja; priklopitev jugoslovanskega zaledja k Trstu s 497.069 tam živečimi Jugoslovani zaradi 118.053 v Trstu živečih Italijanov pod savejski križ je pa nasilna in krivična.

Pogled na etnografski zemljevid in natančni statistični podatki nam odkrijejo pravo sliko tega ozemlja, ki pa ni italijansko, temveč jugoslovansko. Če so smatrali te kraje za italijanske, so temu krive le napačne in tendenciozne informacije, razširjene v vnanjem svetu.

Podlaga statistiki in etnografskemu zemljevidu je za Trst, sodne okraje, mesto Gorico in Rovinj ljudsko štetje leta 1900, publicirano 1.1906, ker »občinski leksikon« o ljudskem štetju iz l. 1910 zaradi nastale vojne ni izšel. Vendar ako bi navajali statistiko iz l. 1910 tudi pri občinah, bi bila ta Jugoslovanom v prilog in ugodnejša.

Vkljub temu, da se je ljudsko štetje v Avstriji vršilo Slovonom vedno krivično, ker se je vršilo pod vplivom slovanofobskih uradnih oseb v smislu protislovanškega kurza v Avstriji ter so falsificirali statistične podatke v prilog nemške in drugih neslovenskih narodnosti, se ne da prikriti jugoslovanske večine v Primorju.

Najbolj drastičen primer za to je ljudsko štetje v Trstu l. 1910, pri katerem je bilo naštetu najprej le 37.403 Jugoslovanov in 141.509 Italijanov. Zaradi preočitne krivice in pa na oster protest in pritisk od jugoslovanske strani je bila izsiljena uradna revizija tega ljudskega štetja v dveh mestnih okrajih, pri katerem je bilo potem naštetih 58.262 Jugoslovanov in 118.035 Italijanov. Falsifikacija je torej dokazana in jasna! Natančna in nepristrano izvedena revizija ljudskega štetja v drugih mestih v Istri in na Goriškem bi govorila le Jugoslovanom v prilog.

Pozabiti ne smemo, da je ves pritisk označen že v tem, da niso zapisovali materinskega jezika ali narodnosti, temveč »občevalni jezik«. In kot »občevalni jezik« se je izvajal najhujši pritisk na uradništvo in odvisne uslužbence slovenske narodnosti, ki ni smelo v uradih občeovati in poslovati v slovenskem jeziku in so vpisovali kot občevalni jezik nemški, italijanski in druge neslovenske jezike.

Vkljub temu govore statistični podatki Trsta, Istre, Goriške in po Italiji zasedenega ozemlja Jugoslovanom v prilog, in je razvidno iz etnografskega zemljevida, da je to ozemlje jugoslovansko.

Na podlagi teh podatkov in po Wilsonovem načelu samoodločbe in jezikovne ravnopravnosti narodov ne morejo na zasedenem ozemlju prebivajoči Jugoslovani priznati strateških mej, ki si jih hoče postaviti Italija na podlagi demarkacijske črte. Na podlagi iz vojne prodrlih načel in demokračkega in socialnega javnega mnenja so vsake stratežične meje neopravičene in jih imajo nadomeščati etnografske meje. Najmanj pa odgovarja demarkacijska črta načelu osvoboditve zaslužnih narodov, ker razkosuje in usužnjuje znaten del jugoslovanskega naroda in usužnjuje jugoslovansko ozemlje. Ta meja pa ne odgovarja niti stratežični upravičenosti zasedenih točk.

Italija, ki je bila v tej vojni sprejeta v krog borilcev za svobodo in ravnopravnost zatiranih narodov, bi morala v tem trenutku dati svobodo v njej živečim beneškim Jugoslovanom in jih priklopiti njih etnografski celoti Jugoslaviji, ker jih je priklopila k sebi še v času, ko so imeli še imperialistična načela in nazori svojo veljavo.

Jugozapadno obmejno ozemlje mora obsegati sledeči teritorij in mejo: jugoslovanski del bivše avstrijske Koroške z dosedanjo državno mejo Italije, kompaktno naseljeni jugoslovanski okraji beneške Slovenije, kjer še prebivajo slovenski Rezijani, Tarčenci, Šempeterčani, Idriječani, Čedadni in Gorjani; soško ozemlje bivše avstrijske Goriške s sledečimi okraji, občinami in vasi: Celotni sodni okraji: Kanal, Ajdovščina, Komen, Sežana, Bovec, Kobarid, Cerčno, Tolmin in Gorica brez ozemlja samostojne občine Ločnik v tem okraju. V sodnem okraju Kormin tvorijo obmejno ozemlje celotne občine Biljana, Kožbana, Medana s pripadajočimi vasi in vaško ozemlje Neblo, v sodnem okraju Tržič celotne občine Devin in Doberdob s pripadajočimi vasi. Vse pripadajoče vasi imenovanih občin so jugoslovanske, kar je razvidno iz občinskega leksikona. Našteto ozemlje bivše Goriške z jugoslovansko večino znaša 238.034 ha in na njem prebiva 167.679 jugoslovanov (91%) ter 16.248 Italijanov (9%); ozemlje z italijansko večino znaša 56.166 ha in na njem prebiva 74.181 (98%) Italijanov ter 1.303 (2%) Jugoslovanov.

Podrobna statistika je razvidna iz naslednjih podatkov:

Jugoslovanski kraji in občine na Goriškem v italijanskih sodnih okrajih (Kormin, Gradišče, Tržič) z nadpolovično jugoslovansko večino:

	Jugoslovanov	Italijanov	ha
Biljana (občina)	1.262 (100%)	—	959
Neblo (vas)	386 (84%)	74 (16%)	321
Kožbana (občina)	1.194 (98%)	23 (2%)	2.077
Medana (občina)	967 (100%)	—	682
Boschini (vas)	25 (100%)	—	96
Peteano (vas)	26 (50%)	26 (50%)	262
Devin (občina)	833 (91%)	81 (9%)	1.776
Doberdob (občina)	664 (100%)	2	1.049

Sodni okraji na Goriškem z nad 90% jugoslovansko večino.

(Italijanski kraji so iz okrajev odšteti.)

Sod. okr.	Jugoslovanov	Italijanov	ha
Gorica*)	41.332 (98%)	517 (2%)	39.111
Kanal	13.940 (100%)	22	21.169
Ajdovščina	14.691 (100%)	9	16.877
Komen	14.042 (98%)	250 (2%)	21.612
Sežana	29.556 (99%)	343 (1%)	25.584
Bovec	5.529 (100%)	8	36.353
Kobarid	9.064 (100%)	—	20.285
Cerčno	8.132 (100%)	—	15.972
Tolmin	15.168 (100%)	21	31.498
	151.454 (99%)	1.170 (1%)	229.461

Gorica mesto 1910. leta 10.868 (42%) 14.872 (58%) 2.351

Ozemlje z jugoslovansko večino na Goriškem 167.679 (91%) 16.248 (9%) 238.034

*) Mesto je posebe računano in italijanska občina Ločnik odšteta.

Italijanski kraji v jugoslovanskih sodnih okrajih na Goriškem.

	Jugoslovani	Italijani	ha
Ločnik (sam. obč.)	98 (4%)	2.217 (96%)	1.236
	98 (4%)	2.217 (96%)	1.236

Sodni okraji na Goriškem s kompaktno živečo italijansko večino.

(Slovenski kraji so iz okrajev odšteti.)

Sod. okr.	Jugoslovani	Italijani	ha
Kormin	746 (5%)	13.441 (95%)	7.708
Gradišče	252 (2%)	12.699 (98%)	6.690
Tržič	158 (1%)	17.845 (99%)	9.554
Červinjan	49	27.979 (100%)	30.978
	1.205 (2%)	71.964 (98%)	54.930

Ozemlje z italijansko večino na Goriškem 1.303 (2%) 74.181 (98%) 56.166 (Konec prihodnj.)

Učitelji-častniki.

Prošnje glede trimesečne odpravnine so rešene. Vsak dobi odpravnino, 1 par črvljev (45 K) in 5 metrov blaga za zim-

ske perilo (à 9 K). Opozarjam vse tovariše, naj nemudoma vložijo prošnje na poverjeništvu za narodno brambo. Ko je prošnja rešena — dobi jo na dom — gre z njo k likvidaturi, tam mu nakažejo denar, izplačano pa dobi v Cigaletovi ulici št. 2 pri vojni blagajni. Črevlje in blago dobi z nakaznico, ki je priložena rešeni prošnji, v belgijski vojašnici XV. objekt. — Oni tovariši, ki so vložili prošnje 12. decembra, jih lahko dvignejo v pisarni »Učiteljske tiskarne«. Drugi, ki so jih že vložili, a pozneje, naj podrežajo pri poverjeništvu in jih dobijo na dom. Toliko na razna pismena vprašanja, ki jih dobivam neprestano od tovarišev. Fran Erjavec.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz naše Zaveze. Bratje nas pozdravljajo! Vodstvo Zaveze je prejelo to-le brzojavko:

Podgorica, 29. decembra: Ljubljana je davna nosilka javnosti oživotvorjene Jugoslavije. Slovensko učiteljstvo je zavestno izvajalo idejo Stanka Vraza, ki se je sedaj v polnem sijaju javila na obzorju jugoslovanske očetnjave. Naj jugoslovansko učiteljstvo še dalje zajedniško deluje, v ustvarjanju najširših demokračkih in kulturnih moči našega troimenskega naroda! — Poverjeniki učiteljstva okrožja podgoriškega: Jovan Pesić, Mico Vukčević, Filip Pavičević, Jovan Cetković, Vasilije Drakić, Dušan Ivović, Andrija Dragović, Dimitrije Gruić.

Ko izrekam bratom srbskim tovarišem srčno in iskreno zahvalo za navdušeni pozdrav, obveščam o njem z radostnim srcem vse Zavezino članstvo tem potom!

L. Jelenc, predsednik. Vrnite pole za kataster!

Vsa šolska vodstva, ki tega še niso storila, nujno pozivljamo, naj nemudoma vrnejo izpolnjene pole za kataster šolstva in učiteljstva! Dela ne moremo dovršiti, ker še sedaj nimamo vseh pol. Mudi se — storite takoj svojo dolžnost!

Vodstvo Zaveze. Pošljite seznamke članov za l. 1919!

Upravništva Zaveznih listov sestavljajo nove naslove, zato nujno prosimo vsa okr. učit. društva, naj nemudoma pošljejo seznamke svojih članov za leto 1919! Prosimo tudi za naslove naročnikov, ki so jih posamezniki pridobili našim listom. Upravništva ne morejo točno poslovati, dokler nimajo teh seznamkov. Vodstvo Zaveze.

Slovenska Šolska Matica.

Slovenska Šolska Matica je imela dne 27. grudnia 1918 ob 2. urah svoj občni zbor v dvorani ljubljanskega magistrata. Občni predsednik S. Š. M., gosp. Schreiner. Zborovanja se bodo vsa okrog 50 članov. Predsednik vse navzoče z iskrenimi besedami noma višjega šolskega sveta Poljanca, učiteljskega ravnatelja A. Doklerja, licejskega ravnatelja I. Mačherja, predsednika naše Zaveze L. Jelenc, podpredsednika Slovske Zveze Fabina in zastopnika Goriške lg. Krizmana, nadučitelja iz Dornberga. Dalje se spominja umrlih članov in zaslužnih šolnikov: prof. L. Lavtarja, bivšega ravnatelja J. Glowackega, dvornik svetnikov F. Levca in F. Hubada; opiše njih zasluge za društvo in za šolstvo sploh ter omenja končno tudi one tovariše, ki so dali svoje življenje v zadnjem velikem bojnem metežu, ki jim bo postaviti v društvenih publikacijah trajne spomenike. Nadalje poroča namesto odsotnega tajnika o društvenem delovanju. V zadnjih 6 letih je moglo društvo samo trikrat izdati svoje običajne publikacije. Kriva je bila temu vse moreča vojna. Za letošnje leto obljubuje poročilo Bežkovo »Ukoslovje« vsaj v toliko, kolikor ga ima društvo dosedaj v rokopisu na razpolago, in društveni »Letopis«. Zatem očrta obširno prihodnje društveno delovanje zlasti z ozirom na izdajanje najbolj potrebnih šolskih knjig, na prirejanje učiteljskih in nadaljevalnih tečajev, tako izobraževalnega skupnega potovanja i. dr. V to svrhu vabi vse učiteljstvo in tudi drugo razumništvo k pristopu in skupnemu delu.

Na to poročila društveni blagajnik J. Dimnik o denarnem stanju v zadnjih štirih upravnih dobah. V 15. upravni dobi od 1. prosinca do 31. grudnia 1915 je bilo

dohodkov	K 20.348:96
troškov	» 18.448:79
prebitka	K 1.900:17

V 16. upravni dobi od 1. prosinca do 31. grudna 1916 je bilo

dohodkov	K 4.124:43
troškov	» 3.106:42
prebitka	K 1.018:01

V 17. upravni dobi od 1. prosinca do 31. grudna 1917 je bilo

dohodkov	K 4.486:21
troškov	» 628:87
prebitka	K 3.857:34
ustanovnine z obrestmi	» 525:35

V 18. upravni dobi od 1. prosinca do 31. grudna 1918 je bilo

dohodkov	K 7.442:76
troškov	» 1.051:76
prebitka	K 6.391:—
ustanovnine z obrestmi	» 546:15

imetja	K 4.382:69
imetja	K 4.382:69
imetja	K 4.382:69
imetja	K 4.382:69

Gospod ravnatelj I. Macher poroča imenom računskih pregledovalcev, da so blagajniške knjige v najlepšem redu in predlaga absolutorij blagajniku. (Sprejeto.)

Potem je predaval predsednik H. Schreiner »O preustroju našega vzgojstva v duhu demokratske Jugoslavije«. V nad uro trajajočem prostem govoru je opisal predavatelj, kako naj bi se preustrojila vzgoja že kar pri sklepanju zakonov, kako naj bi vzgajali na domu v predšolski dobi in potem v šoli, kako naj bi tudi v pošolski dobi vzgojno vplivali na mladino z ustanovitvijo mladinskih domov, dalje je pojasnjeval preuredbo naših šol in govoril zlasti o enotni šoli. Vsa ta izvajanja so zborovalci spremljevali z vidnim zanimanjem, kar je pokazalo živahno odobravanje koncem govora.

Na predlog tov. H. Sumra je bil izvoljen za društvenega predsednika soglasno in z odobravanjem dosedanj predsednik ravnatelj H. Schreiner. Istotako soglasno so bili izvoljeni za društvene odbornike: V. Bežek, Lj. Černej, J. Dimnik, Fr. Gabršek, J. Koschier, dr. Kovačič, J. Krulec, Vita Zupančičeva; za namestnika: A. Dokler in Marija Stupčeva. — Pregledovalca društvenih računov ostaneta A. Kecelj in I. Machar.

K zadnji točki dnevnega reda se oglasi tov. Dimnik ter predlaga z ozirom na draginjo zvišanje članarine od 4 K na 8 K letno, kar obvelja. H koncu se oglasi višji šolski nadzornik dr. Poljanec, bodreč vse učiteljstvo k trudoljubivemu delu in želeč društvu procvita in napredka.

Predsednik se zahvali vsem zborovalcem na zanimanju ter prosi vseh vsestranske podpore, da bo moglo društvo uspešno delovati in v vsakem oziru napredovati.

Za Učiteljski konvikt je daroval tovariš Ivan Petrič iz Sp. Šiške 4 K, tovariš E. Gangl 4 K. Hvala!

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za ormoški okraj je zborovalo dne 5. grudna 1918 v ormoški okoliški šoli v kljub grdemu vremenu ob jako dobri udeležbi. Zaradi nastalih novih razmer je bilo zborovanje posebno živahno; vrnili so se nam pa tudi tovariši vojaki, narodni preganjanci in interniranci našega stanu. Društveni predsednik Josip Rajšp je v svojem nagovoru slavil Jugoslavijo, ki je izšla iz stoletja tlačanih narodov. Posebno je pozdravljala našega narodnega mučenika nadučitelja Meglo, ki je dobil vsaj deloma zadoščenje s tem, da je bil po dolgih vojni letih postavljen na svoje prejšnje mesto. Vrnila sta se iz vojaške službe tovariša Robert Košar in Ljudevit Musek. Počastil nas je tudi najstarejši tovariš, naš častni član Ivan Košar, ki se vedno rad udeležuje zborovanj, če mu količkaj bolezen dopušča. Nanovo je pristopila tovarišica Antonija Musekova iz Središča. Svojo odsotnost je pisмено opravičil tovariš Fran Cajnko in naznanil, da se podaja v pokoj, a hoče ostati še naprej naš član. — Zborovalci se izrečejo soglasno proti vsakemu nemškemu pouku v ljudski šoli. Okrajni šolski svet se naprosi, da izposluje vsem šolam Uradni list in Glasilo, naročitev Popotnika za domače učiteljske knjižnice pa izvede za vse šole uradnim putem. Razpravljali in kritikovali, debatirali in navduševali smo dosti; misli in navseti takorekoč bruha jo na dan: imamo prehodni čas v novo dobo svobode!

Kronika.

= Stoletnica Vodnikove smrti. Dne 8. januarja 1919 praznuje slovenski narod stoletnico smrti prvega svojega pesnika Valentina Vodnika. — Poverjeništvu

za uk in bogočastje odreja, da se proslavi ta dan na vseh šolah s primerno šolsko slavnostjo. — Z ozirom na to, da je v tem šolskem letu odpadlo premnogo šolskih dni, naj se po šolski slavnosti pouk nadaljuje.

= Italijani uvajajo v slovenske šole italijanski učni jezik. Iz vseh krajev slovenskega zasedenega ozemlja prihajajo poročila, da nameravajo Italijani izvršiti, oziroma da so že izvršili atentat na naše slovensko šolstvo. V ljudskih šolah so že razobesili slike italijanskega kralja. Raz šolska poslopja odstranjujejo slovenske napise ter jih nadomeščajo z laškimi. To se je zgodilo tudi že na Uncu in Rakeku. Iz Italije so poklicali italijanske učitelje ter šolske nadzornike ter so že deloma pričeli z italijanskim poukom. V nekaterih krajih — tako celo v Planini pri Rakeku — odprije italijansko ljudsko šolo že v mesecu januarju. — Tako se že pripravljajo italijanski imperijalizem, da nam potučji najzavednejši del naše domovine. Besedo o italijanski pravici in svobodoljubnosti so le puhla fraza. Seveda ostane to italijansko nasilno postopanje brezuspešno, ker jih pravica vrže z zemlje, ki je bila, je in ostane naša!

= Italijani proti slovenskim šolam. V Kastavščini so zasedli Italijani vsako hišo in vse šole. Povsod ustavijo pouk šole, obljudljajo pa, da bo šola po Novem letu zopet odprta, seveda z italijanskim učnim jezikom. V Trnovem pri Ilirski Bistrici je šola zaprta. Samo v zavodu sester »Notre dame« so dovolili pouk, seveda s pogojem, da se ne bo delala nobena propaganda. — Italijanska okupacijska oblast namerava atentat na slovensko šolstvo v Gorici in na Goriškem. Glede dveh javnih slov. ljudskih šol, ki jih je pred vojno vzdrževala goriška občina, je sklenjeno, da se nanje pokličejo učitelji iz Italije, da slovensko deco primerno vzgoje v italijanskem duhu. Zasebnih slovenskih šol Italijani ne puste otvoriti. Glede ljudskega šolstva na Goriškem je določeno, da čimprej izpremene učne knjige in so učiteljstvu zaukazali, da poučuje slovensko deco v italijanskem duhu. Za okrajnega šolskega nadzornika je določen zagrižen Italijan iz renegatske družine Francesco Spazzapan, ki je bil že med prvo italijansko okupacijo nadzornik slovenskih šol na Kobariškem in v Brdih. (Tedad so bile šole vse italijanske.)

= Uradni list Narodne vlade SHS v Ljubljani. Narodna vlada je na seji dne 18. pret. mes. sklenila, da morajo od 1. januarja 1919 naprej tudi vsa šolska ravnateljstva in vodstva naročiti in plačati Uradni list.

= Prekmurški Slovenci prosijo učiteljev. Prekmurški Slovenci povsod sprejemajo in pozdravljajo jugoslovanske čete kot rešilke izpod madžarskega jarma. Generala Maistra v Mariboru so Prekmurci naprosili, naj jim takoj pošlje slovenskih učiteljev in uradnikov.

= Aretacije. Jugoslovanska državna policija je v Mariboru aretirala šolskega ravnatelja Alojzija Sedlatschka in ga odvedla na okrajno sodišče. V Slovenjem gradcu so zaprli učitelja nemške šole Rescha.

= Šola in politika. Narodna vlada SHS v Ljubljani je sklenila, da se morajo dati šolska poslopja, kadar se v njih ne vrši pouk, za politiska in druga zborovanja na razpolago vsem strankam.

= Nov ljudskošolski zakon. Poverjeniku za uk in bogočastje je Narodna vlada SHS v Ljubljani naročila, naj predloži nov ljudskošolski zakon. Kolikor smo informirani, se g. poverjenik predvsem ukvarja z načrtom o reformi učiteljske izobrazbe.

= Državno vječe se sestane v kratkem. Državno vječe (Osrednji parlament za vso državo SHS) se sestane že v kratkem. Srbska narodna skupščina izbere iz svoje srede 83 poslancev ter jih pošlje v Državno vječe kot delegate za Srbijo. Stara Srbija in Macedonija odpošljejo v Državno vječe 24 delegatov, in sicer 24 članov one Narodne skupščine, ki je leta 1911 zborovala v Skoplju. Črno goro bo v Državnem vječu zastopalo 14 delegatov. Ostale kraje države SHS odpošljejo v Državno vječe toliko delegatov, kolikor jim gre po moči njihovih posameznih političkih strank.

= Naredba poverjenika za uk in bogočastje. Šolske posle onega ozemlja šolskega okrajnega logaškega, ki ni zasedeno od Italijanov, začasno opravlja šolski odbor, ki ima isti delokrog kakor okrajni šolski svet. — Šolski odbor posluje v Cerknici, predsednik je vodja tamošnje političke ekspoziture. Člani so: dekan, nadučitelj in župan v Cerknici. Predsednikov namestnik je nadučitelj, ki tudi opravlja pisarniške in nadzorniške posle. — Poverjenik: dr. Verstovšek s. r.

= Za nenemške visokošolce na Dunaju. Na zadnji poslanski konferenci dne 17. decembra je dr. DeFranceschi protestiral proti postopanju rektoratov napram nemškimi slušateljem ter zahteval med splošnim odobravanjem nemških poslaničkov od dr. Bauerja obvezno izjavo, glasom katere bi bilo omogočeno obiskovanje visokih šol vsem dosedanjim slušateljem do tedaj, dokler ni končana likvidacija Avstrije. Ker ni dr. Bauer zadovoljivo odgovoril, je dr. DeFranceschi povabil vse nenemške poslaničke k skupnemu posvetovanju, kjer naj se sklenejo nadaljnji ukrepi. Kaj so sklenili, nam ni znano.

= Visoka tehnična šola v Zagrebu. Poverjenik za prosveto je predložil Narodnemu Vječu v odobritev naredbo o ustanovitvi visoke tehnične šole v Zagrebu. Predavanja se bodo najbrže pričela že jeseni leta 1919. Sedaj iščejo najboljših profesorjev.

= Zagrebško vsučilišče. Rektorat naznanja, da se predavanja ne začno dne 10. januarja 1919, kakor je bilo svoj čas javljeno, ampak šele dne 20. januarja.

= Centrala za knjige v Rusiji. Petrograjsko poverjeništvu za ljudsko izobrazbo je sklenilo, osnovati državno naklado knjig, ker je rusko tržišče knjig popolnoma razbito. Osnuje se zato državna centrala za vse založne zavode. Vsi bodo obvezani, svoje zaloge knjig dati na razpolago centrali. Pričakujejo, da padejo cene knjigam prav znatno.

= Revolucija v ljudski šoli. Pred par dnevi je prišlo v Poznanju med poljskimi učenci do prave revolucije. Učenci najstarejšega razreda so vprašali učitelja, ali se prične pouk v poljščini. Ko je učitelj to zanikal, so začeli učenci ropotati in trgati knjige. Nato so se uprli vsi razredi in natepli so nekega nemškega učitelja.

Polemika.

Pišite resnico!

»Domovina« z dne 28. pret. mes. obječuje članek pod naslovom »Pomislite, Slovenci!« in pravi pod črto v opazki, da je ta članek uredništvo prejelo iz profsorskih krogov. V prvem delu se članek spominja pokojnega dr. Lampeta, viteza Kaltenegegerja ter višjega šolskega nadzornika dr. Bezjaka, ki pravi o njem, da je podpisal oni dekret, s katerim so odpravili slovenske Sketove-Westrove čitanke z gimnazij, češ, »menda se je gospodi važno zdelo, da slovensčino v srednjih šolah zadavi slovenska pest«. — Dalje piše »Domovina«: »Po pravici se čudi človek, da strokovne organizacije učiteljstva obeh kategorij k temu molče. Ljudskošolskemu učiteljstvu je pač pred očmi izboljšanje gmotnega položaja — kdo bo vrzel nanje za to prvi kamen? Proforsko društvo pa kaže — kako naj rečemo, da ne bo krivice? — brezbriznost ali mlačnost ali preračunljeno popustljivost, da je vse graje vredno...«

Očitek, ki ga te vrste vsebujejo glede na organizacije ljudskošolskega učiteljstva, je popolnoma neopravičen. »Domovina« člankar se mora presneto malo brigati za naše delovanje, da ničesar ne vidi in ne čuje, pa — kakor se kaže — tudi ničesar ne bere! Vzlic temu ima pogum, da se »po pravici« čudi nam, namesto da bi se čudil svoji — predznosti! Naše organizacije so že 3. novembra 1918 izročile Narodni vladi spomenico, ki natančno, jasno in nedvoumno kaže na vse nedostatke stvarnega in osebnega značaja, ki moré kot žalostni ostanke pretekle dobe vse naše šolstvo. To spomenico smo priobčili v posebnem izdanju svojega lista z dne 4. novembra 1918. Pred tem izdanjem in pozneje vse do današnjega dne smo v neštevilnih člankih in noticah, ki so zbuiali občjo pozornost in ki je tudi dnevno časopisje nanje opozarjalo, brez pardona obsojali te razmere in v interesu šolstva zahtevali, da jih odstranijo. Na merodajnih mestih smo tudi po deputacijah posredovali v isti namen. Ko je bila sklicana anketa za sestavo novih ljudskošolskih čitank, so člani naših organizacij sporočili poverjeništvu za uk in bogočastje, da je njih sodelovanje nemogoče, ker je bila naznanjena udeležba višjega nadzornika dr. Opeke. In v resnici — anketa se ni vršila! Na zadnji seji upravnega odbora Zaveze smo tudi dovolj jasno govorili v predlogih, ki so priobčeni v zadnji števil. »Učit. Tov.« iz lanskega leta in katere predloge je naša deputacija izročila g. poverjeniku dr. Verstovšku. Iz vseh teh že storjenih dejanj je razvidno, da ni bilo ljudskošolskemu učiteljstvu predvsem pred očmi samo izboljšanje gmotnega položaja — ampak da smo že storili vse, kar se nam je zdelo umestno, nujno in potrebno, da postavimo svoje šolstvo in svoj stan na zdravo podlago in odpravimo žalostne ostanke prejšnjih hudih in nemarnih časov! Torej se moramo

po pravici čuditi le mi, da je mogoča taka »kritika«, ki jo prijavlja v omenjenem članku »Domovina«! Od časnikarja moramo pač zahtevati, da gradi svoja izvajanja na temelju resnice. Ako pa »časnikar« živi z glavo v vreči, bi bila dolžnost uredništva, da ga opozori na neresnico, ki jo hoče na škodo časti in ugleda vsega stanu spraviti v svet. Vsaj uredništva slovenskih listov bi morala vedeti, kaj slovenski listi pišejo! Nikakor ne moremo trpeti, da bi zaradi nevednosti, neinformiranosti ali malomarnosti takih slovenskih žurnalstov trpel na dobrem imenu naš stan! To krivico mora »Domovina« popraviti!

Društvo profesorjev naj pa govori, kolikor se čuti prizadeto!

Iz Jugoslavije.

— Ad vocem Opeka! Da je šolstvo pri nas — kakor povsod — tekom štirih vojni let jako trpelo, to ve vsak in ni moral vedeti tudi višji šolski nadzornik Opeka. Učiteljstvo je ob vsaki priliki opozarjalo merodajne kroge na to. Nebroj člankov v tej zadevi je bilo priobčenih v našem listu in v drugih časopisih. Naša Zaveza je pisмено in ustno posredovala na prejšnji deželni vladi, na deželnem šolskem svetu in naučnem ministrstvu, da naj uvedejo reden pouk, da naj šolska poslopja izpraznijo in določijo svojemu pravemu namenu. Vse to prizadevanje je ostalo brezuspešno, pač pa je deželno fer-manov, ki so nalagali šolski mladini vse druge posle, samo učenja ne! Ob začetku vojne so morale deklice presti nogavice, zapestnice, dokolenice itd., dokler je bilo kaj bombaža na razpolago. Ko je ta pošel, so šivale papirnate podplate in pletle kite za slamate črevlje. Učenci so zbirali možnarje, likalnike in drugo kovinasto posodo in orodje, zbirali denar za Rdeči križ, agitirali za vojna posojila, delali cigarete za ranjence in bolnike, nabirali gumbe, šivanke, igle, svinčnike za božična darila itd. itd. Vso šolsko mladino so mobilizirali, da je nabirala jigodino, robidino listje za čaj, bokovo listje za tobak, konoplje, koprive, sukunjene krpe, stare krpe, stare cunje, star papir itd. Na kmetih so jih poleg vsega tega uporabljali za domača in kmetiška dela in jim podelili v ta namen generalno dovoljenje, da smejo izostajati od šolskega pouka. Naznanjanje zamud je bilo ustavljeno; nastala je popolna anarhija v šolskem obiskovanju. — Da so tedaj take razmere rodile slab sad, je umevno vsakemu, samo dr. Opeki ne. Ta ni upošteval teh razmer, ko je inšpiciral šolo v Dragatušu, ni upošteval težke bolezni Potokarjeve, ne bolezni tamosnje učiteljice. — Ta pedagog po Kaltenegegerjevi in Susteršičevi milosti je zahteval prav takih uspehov kakor v normalnih časih in razmerah in doživel je »najžalostnejši dan svojega življenja«! — Naše mnenje pa je, da bi imel prav sedaj višji šolski nadzornik najlepšo priliko, da pokaže svoje zmognosti in usposobljenost za zvanje, ki mu ga je odmerila modra vlada bivše Avstrije. Njegova sveta naloga in prokleta dolžnost bi bila, da priskoči na pomoč učiteljstvu, ga bodri na vseh koncih in krajih, mu stoji ob strani z dobrimi sveti in modrim dejanjem, da spravi na dan vse svoje pedagoško znanje in dvigne in vzpostavi naše šolstvo, ga spravi v pravi tir, da se čimprej poravnava, kar je krivega, napačnega in nedostatega. Toda ta pedagog je šel v Dragatuš, nahrullil nadučitelja, postopal z njim, kakor ne postopa s svojim hlapcem noben pošten gospodar, in da je postavil krono svojemu delovanju, je stopil na leco in razrušil s tega mesta še to, kar je bilo dobrega na dragatuški šoli: vzjel je nadučitelju Potokarju — ugled! — S tem dejanjem se je dr. Opeka izkazal pravega mojstra-skazo; pokazal je, da nima nobenega smisla za delokrog, ki mu je odmerjen. Zato pa kličejo: Proč z njim! In tisti dan, ko se to zgodi, bo — najveselejši dan našega učiteljstva!

— Ljubljanskemu učiteljstvu — ljudskošolskemu, meščanskošolskemu, vadniškemu in licejskemu! Da bo mogoče »Ljubljanskemu učiteljskemu društvu« ugotoviti končnojavni kataster svojega članstva, vabimo tem potom zgoraj imenovano učiteljstvo, ki želi postati član »Ljubljanskega učiteljskega društva« in s tem hkrati tudi član naše Zaveze, da naznani svoj pristop društvu predsedniku Jakobu Dimniku. Tistim tovarišicam in tovarišem, ki so se že lansko leto zglašili, se ni treba nanovo oglašati. Vseletna članarina znaša 24 K, ki se lahko plačuje v celoletnem znesku naenkrat (24 K) ali polletno (12 K) ali četrtletno (6 K); plačuje se pa lahko tudi mesečno po dve kroni. — Vse zavedne učiteljice in učitelji — v organizacijo! Navedeno članarino plačuj vsakdo toliko rajši, ker bo prejemal zanjo »Učiteljskega Tovariša« in »Popotnika« brezplačno in ne bo imel no-